

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА**

Економічний факультет

Кафедра економіки, підприємництва та управління підприємствами

**Методичні вказівки до написання дипломної роботи
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
для студентів спеціальності
076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність**

УДК 336
ББК 65
М 43

Рекомендовано до друку Вченою радою економічного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(протокол № 1 від 12.09.2017 р.)

Рецензенти:

Катан Л. І., д. е. н., професор, зав. кафедри фінансів Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету;
Грабчук О. М., д. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Укладачі:

Гринько Т. В., д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами;
Бикова В. Г., к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами

М 43 Методичні вказівки до написання дипломної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти для студентів спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / укл.: Т. В. Гринько, В. Г. Бикова. – Дніпро, 2017. – 36 с.

Наведені методичні рекомендації щодо виконання та захисту дипломної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Розглянуті питання вибору та обґрунтування теми, складання плану дослідження, наукового та інформаційного забезпечення, бібліографічного пошуку, виконання дипломного дослідження, змісту дипломної роботи та її захисту.

Для студентів спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність ДНУ ім. Олеся Гончара.

УДК 336
ББК 65

© Гринько Т. В, Бикова В. Г., 2017

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	5
2. ВИБІР ТЕМИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗАТВЕРДЖЕННЯ	6
3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	8
3.1. Складання плану дипломної роботи і завдання на її виконання	8
3.2. Бібліографічний пошук та робота з джерелами інформації	10
3.3. Визначення методології дослідження та формулювання робочої гіпотези	12
3.4. Робота над фактичним матеріалом	14
4. ПРИНЦИПОВІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	14
4.1. Загальні вимоги до структури дипломної роботи	14
4.2 Вимоги до змістовного наповнення структурних елементів пояснювальної записки дипломної роботи	15
5. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	25
5.1. Підготовка до захисту й захист дипломної роботи	25
5.2. Порядок захисту дипломних робіт	26
5.3. Порядок і правила повторного захисту	27
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	28
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	32
Додаток А. ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ	33

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дипломна робота магістра – основна підсумкова форма перевірки якості професійної підготовки фахівців у сфері економіки, що завершує процес навчання в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара. Це самостійна робота, виконана студентом у рамках обраного теоретично-практичного напрямку. Вона є кваліфікаційним документом, на підставі якого визначається рівень кваліфікації і здатність до самостійної роботи за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність випускника Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дипломна робота магістра є науково-прикладним дослідженням, що має містити глибоке осмислення актуальної організаційно-управлінської або соціально-економічної проблеми, а також обґрунтований проект її практичного вирішення, який має бути виконаний на базі ретельного аналізу діяльності конкретної бази дослідження.

Під час підготовки дипломної роботи та її захисту студент-дипломник демонструє своє вміння використовувати набуті знання для розв'язання теоретичних проблем і практичних завдань.

Для цього студенту необхідно:

- успішно завершити теоретичне навчання, передбачене навчальним планом спеціальності;
- обрати сумісно з керівником тему та затвердити її на кафедрі економіки, підприємництва та управління підприємствами;
- пройти управлінську практику та зібрати необхідний для підготовки роботи теоретичний та практичний матеріал, підготувати та захистити звіт із практики;
- відповідно до змісту теми та вимог, що висувуються до дипломної роботи магістра, виконати необхідні розробки та оформити текст роботи;
- підготувати для захисту дипломної роботи доповідь та необхідний ілюстративний матеріал (презентацію та роздатковий матеріал із схемами, таблицями, розрахунками тощо);
- успішно захистити дипломну роботу перед Екзаменаційною комісією в умовах публічного захисту.

При цьому студент повинен підтвердити вміння:

- формулювати завдання дослідження;
- формувати план дослідження;
- вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій;
- обирати необхідні методи дослідження та модифікувати існуючі, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- подавати отримані результати у вигляді звітів, рефератів, статей, тез доповідей, оформлених відповідно до вимог, із залученням сучасних засобів редагування та друкування.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота – кваліфікаційна робота, призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові завдання діяльності, які в основному віднесені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці до організаційної, управлінської та виконавської виробничих функцій.

Основна мета дипломної роботи – систематизація й узагальнення, закріплення й комплексне використання в одній розробці суми теоретичних знань і практичних навичок, отриманих студентами протягом усього терміну навчання в університеті, при вирішенні конкретних організаційних і виробничих завдань.

Основними завданнями дипломної роботи є:

- вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико-методологічних засад обраного напрямку досліджень;
- проведення всебічної економічної діагностики підприємства із застосуванням сучасного інструментарію;
- розробка та оцінка альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- обґрунтування запропонованих рішень з використанням інструментарію стратегічного управління, проектного аналізу та управління проектами, менеджменту знань тощо.

В дипломній роботі студент має вирішити наступні завдання:

- обґрунтувати актуальність і значущість обраної теми дипломної роботи в теорії та стосовно умов об'єкта дослідження;
- визначити мету й конкретні завдання дослідження;
- визначити об'єкт і предмет дослідження;
- проаналізувати існуючу нормотворчу, законодавчу базу стосовно об'єкта і предмета дослідження;
- провести огляд опублікованих за темою дослідження літературних джерел і узагальнити зібраний матеріал;
- проаналізувати особливості функціонування предмета дослідження, виявити закономірності;
- виробити робочу гіпотезу, теоретичне і практичне дослідження та обґрунтування якої дасть можливість виділити елементи наукової новизни дипломної роботи;
- надати організаційно-економічну характеристику бази дослідження;
- вибрати метод (методику) проведення дослідження;
- провести аналіз виробничо-господарської діяльності бази дослідження;
- обґрунтувати принципово нові або пристосувати існуючі економічні рішення до об'єкта дослідження;
- виконати техніко-економічне обґрунтування запропонованих рішень і сформулювати висновки.

Дипломна робота обов'язково має містити практичні рекомендації щодо удосконалення, покращення, раціоналізації господарської, виробничої, комерційної діяльності бази дослідження.

При виконанні дипломної роботи необхідно враховувати такі загальні моменти:

- написання дипломної роботи є обов'язковим для всіх студентів;
- самостійність написання дипломної роботи;
- добровільність вибору теми роботи;
- індивідуальність консультування керівником дипломного проектування кожного студента за обраною темою роботи;
- студент несе особисту відповідальність за достовірність наведених даних, правильність розрахунків, висновків, своєчасність і якість виконання дипломної роботи.

Виконання означених завдань і додержання умов дозволить студенту, що навчається за освітнім рівнем «магістр», отримати диплом про закінчення університету з присвоєнням кваліфікації «Магістр підприємництва, торгівлі та біржової діяльності».

2. ВИБІР ТЕМИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Теми дипломних робіт визначаються кафедрою економіки, підприємництва та управління підприємствами. Студенту-дипломнику надається право вибору теми роботи, а також можливість запропонувати свою тематику з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки.

Вибір теми дослідження студентом передбачає авторське усвідомлення міри складності її розробки, тому обрання напряму дослідження здійснюється відповідально, з певною організацією цього процесу у часі.

Під час вибору напряму дослідження студенту слід керуватися наведеною у додатку А тематикою, яка носить орієнтовний характер і періодично коригується та уточнюється з урахуванням змін, що відбуваються в економічній теорії та практиці. Також слід враховувати можливість отримання статистичної та іншої релевантної інформації, на базі якої буде виконуватиметься дослідження; можливість запропонування робочої гіпотези, що характеризувалася б новизною для даного підприємства, відповідність спрямованості обраного напряму науковим та практичним інтересам і напрацюванням студента, перспективам професійної діяльності. Також при виборі теми необхідно враховувати можливість використати раніше виконані студентом індивідуальні науково-дослідні завдання та результати НДРС.

Студент має право запропонувати для розробки тему, яка відсутня у переліку рекомендованої тематики, але за обов'язкового дотримання умови, що назва теми та спрямованість роботи перебуватимуть в межах об'єкта спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (це питання обов'язково узгоджується з науковим керівником і завідувачем кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами). Тема повинна бути присвячена дослідженню й розробці пропозицій по розвитку наукових підходів до управління економічними процесами на мікрорівні, вдосконаленню структури, функцій, показників, моделей розвитку економічної системи підприємства в цілому або її окремих елементів, а також розробці методів

ефективного управління в сучасних умовах господарювання.

У процесі вибору напряму дослідження і формулювання теми роботи слід оцінити ступінь теоретичної та практичної розробки проблеми. Для цього студент складає бібліографію, у чому йому своїми рекомендаціями надає допомогу науковий керівник; корисні поради у процесі пошуку літератури можна також отримати від працівників бібліотеки. Значно прискорює цей процес використання алфавітних і систематизованих каталогів літератури, реферативних журналів, бібліографічних довідників, комп'ютерних пошукових систем та інших джерел і засобів пошуку інформації.

Поглиблене вивчення визначеної літератури доцільно починати з розгляду найновіших публікацій, оскільки в них висвітлюються останні досягнення в галузі економічної науки. Решту літератури вивчають у порядку, зворотному до хронологічного. Можна порекомендувати студентам здійснювати роботу щодо добору та вивчення літератури таким чином:

- для того, щоб скласти для себе перше уявлення про проблему, слід опрацювати відповідні підручники та посібники, що вийшли друком за останні роки;

- для того, щоб визначити шляхи вирішення проблеми, що вважається на сьогодні актуальною, слід ознайомитися з публікаціями у журналах відповідного спрямування.

Далі доцільним будуть пошук та ознайомлення з ґрунтовними науковими виданнями монографічного характеру.

На основі вивчення та критичного аналізу спеціальної літератури рекомендується окреслити в описовій та схематичній формі проблемне поле дослідження, тобто сукупність проблем, що потребують вирішення. Далі бажано скласти більш детальний перелік проблем, проранжувавши їх за певними критеріями. З огляду на неможливість охопити в рамках одного дослідження всі існуючі проблеми, необхідно обґрунтувати вибір саме тієї проблеми або сукупності проблем, що обрані за предмет поглибленого вивчення.

Тема роботи визначається та закріплюється до початку управлінської практики. Тема роботи має повністю відповідати спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність та кваліфікації «Магістр».

Якщо одну й ту саму тему дипломної роботи виявлять бажання писати кілька студентів, рішення приймає завідувач кафедри і науковий керівник з огляду на рівень підготовки кожного студента. У тому випадку, якщо дипломна робота виконується з комплексної теми, враховується інтерес підприємств та організацій замовників.

Не дозволяється виконувати декільком студентам дипломну роботу з однаковою темою на базі одного підприємства.

Обрана тема, науковий керівник та рецензент затверджуються наказом ректора ДНУ ім. Олесья Гончара. Науковим керівником дипломної роботи призначаються професори або доценти кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, а рецензентом – провідні професори або доценти інших кафедр економічного факультету.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1. Складання плану дипломної роботи і завдання на її виконання

Будь-яка дипломна робота припускає наявність плану її виконання.

Планування роботи студента починається зі складання робочого плану, який має бути наочною схемою майбутнього дослідження та дозволяє в загальних рисах подати досліджувану тему в різних варіантах.

План розробляється за участю наукового керівника. Основне завдання плану – розробка теми, тобто розкриття замислу дослідження та постановка його основного завдання. По ходу виконання план може й повинен уточнюватися, але основне завдання повинне бути незмінним.

Після складання плану студенту необхідно з'ясувати черговість та логіку послідовності намічених робіт. Логічна послідовність допомагає розкриттю сутності завдання. Необхідно знайти головне, на чому потрібно зосередити в даний час усю увагу. Це дозволить якнайкраще виконати поставлене завдання.

План дозволяє розробити календарний графік виконання дипломної роботи, що робить пошуковий процес більш організованим та дозволяє контролювати його виконання.

Науковий керівник надає наукову та методичну допомогу, систематично контролює виконання роботи, вносить певні корективи, дає рекомендації щодо доцільності прийняття того чи іншого рішення, а також висновок про готовність роботи в цілому. Його обов'язки можуть бути виділені по трьох етапах.

На першому етапі науковий керівник:

- надає допомогу студенту у виборі напряму дослідження;
- дає кваліфіковану консультацію з добору спеціальної літератури та фактичних матеріалів, необхідних для виконання дипломної роботи;
- допомагає студенту скласти розгорнутий план дипломної роботи та розробляє індивідуальне завдання з визначеними строками виконання кожного розділу дипломної роботи.

На другому етапі:

- консультує студента в процесі виконання ним окремих етапів дослідження.

На третьому етапі:

- надає в письмовому вигляді відзив на завершену дипломну роботу з аргументованим висновком щодо рівня її якості та відповідності до встановлених критеріїв оцінювання дипломної роботи Екзаменаційної комісії;
- допомагає студенту у підготовці доповіді та ілюстративного матеріалу до захисту дипломної роботи;
- є присутнім під час попереднього захисту дипломної роботи з метою виявлення готовності студента до його захисту в Екзаменаційній комісії;
- є присутнім на відкритих засіданнях Екзаменаційної комісії під час захисту дипломної роботи студентів.

У разі необхідності, особливо коли робота охоплює декілька наук,

студенту може бути призначений консультант – спеціаліст з більш вузьких питань, які передбачено розглянути в роботі. Консультант має виконувати ті ж функції, що й науковий керівник. Але остаточне рішення про готовність дипломної роботи до захисту приймає науковий керівник.

Науковий керівник спрямовує роботу студента, допомагає йому оцінити можливі варіанти рішень. Вибір рішень – це завдання студента. Як автор виконаної роботи він відповідає за прийняті рішення, за правильність отриманих результатів, а також їх фактичну правильність при захисті дипломної роботи перед Екзаменаційною комісією.

У процесі написання дипломної роботи студенту необхідно встановити достатньо тісний контакт із науковим керівником. Незрозумілі питання, напрямки вирішення окремих проблем мають обговорюватися з ним в оперативному порядку.

Студенту слід періодично (не рідше, ніж раз на два тижні) інформувати наукового керівника про хід виконання дипломної роботи, консультуватись із складних або сумнівних питань, обов'язково повідомляти наукового керівника про наявні відхилення (незалежно від їх причин) від затвердженого регламенту підготовки дипломної роботи. У ході проведення консультацій з науковим керівником студент повинен чітко встановити, що керівником критикується (пропозиції, технологія розроблення пропозицій, композиція роботи, мова та стиль або щось інше), та що необхідно зробити для усунення недоліків.

В ході виконання дипломної роботи науковий керівник виступає як консультант та опонент, вказує студенту на недоліки аргументації, стилю, оформлення та ін., звертає увагу на необхідність підсилення, наприклад, діагностичної частини, економічного обґрунтування тощо, радить, як можливо подолати недоліки.

Рекомендації та зауваження наукового керівника студент має сприймати творчо. Він може враховувати їх або відхиляти на свій розсуд, однак, повинен мати на увазі, що науковий керівник не є ані співавтором, ані редактором дипломної роботи й тому не повинен виправляти наявні у дипломній роботі теоретичні, методологічні, стилістичні та інші помилки. Відповідальність за виконання, зміст та коректне оформлення дипломної роботи повністю покладається на студента, а не на наукового керівника.

У ході написання роботи можна звертатися й до інших викладачів кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами та економічного факультету, які спеціалізуються з проблеми, що розробляється в дипломній роботі, або можуть надати консультації щодо інструментарію дослідження.

На підставі узгодженого плану дипломної роботи після видання наказу ректора ДНУ ім. Олесея Гончара про затвердження теми роботи складається завдання на її виконання. Воно повинно бути підписаним науковим керівником, студентом, а також узгодженим із консультантом. Завдання на виконання дипломної роботи затверджується завідувачем кафедри, після чого студент розпочинає безпосередню роботу.

3.2. Бібліографічний пошук та робота з джерелами інформації

Важливим етапом виконання дипломної роботи є вивчення літературних джерел з теми. У процесі дослідження студент повинен показати уміння використовувати численні літературні джерела, самостійно вибрати із загального матеріалу головне.

У дипломній роботі частіше використовується релевантна інформація, яка раніше була в аналогах, тобто в прототипі (використання методичних рекомендацій з розрахунку нормативів обігових коштів, з класифікації витрат виробництва, з відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку тощо). Цей прототип необхідно описати. Опис прототипу повинен бути не стільки вичерпним, скільки достатнім.

У ході опису прототипу дипломнику необхідно звертатися до джерел інформації та характеризувати їх, але не кожне джерело окремо (стаття, монографія тощо), а групу однорідних джерел.

Джерела інформації, що використовуються в економічних дослідженнях, поділяються на такі групи: нормативні, літературні та планово-облікові.

Нормативні – це Укази Президента України, постанови та укази Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, галузеві нормативні акти, а також нормативні акти з планування, обліку, звітності, контролю, статистики та економічного аналізу профільних Міністерств України, Національного банку, Державного комітету зі статистики, Антимонопольного комітету та ін.

Літературні джерела – поділяються на офіційну та спеціальну літературу. До першої групи належать джерела, в яких наводяться достовірні показники економічного та соціального розвитку держави (статистичні збірники, що видаються Державним комітетом зі статистики); до другої – монографії, підручники, навчальні та практичні посібники, реферативні збірники та проспекти, матеріали науково-практичних семінарів, наукових конференцій та симпозіумів, а також серіальні видання (серійні видання, що періодично видаються, – газети, журнали), у яких висвітлюються питання планування, обліку, контролю та економічного аналізу, а також галузевих економік.

Планово-облікові джерела – це план економічного та соціального розвитку підприємства, бізнес-план, розрахунки з їх обґрунтування (потреби в сировині, фонд оплати праці, виробничі потужності тощо), бухгалтерські облікові реєстри, баланс, первинні документи з обліку господарської діяльності, бухгалтерська, фінансова, статистична, податкова звітність про роботу підприємств та ін.

Робота з літературою має певну технологію.

У ході аналізу літератури важливо сконцентрувати увагу на найбільш істотних положеннях, висунутих тим чи іншим автором, вивчити стан питання, добре розібратися у фактах, прикладах. Неприпустимо обмежуватися лише цитуванням джерел. Важливо подати своє судження з розглянутого питання.

Огляд літератури – це не її переказ, а самостійна наукова праця з конкретними висновками з досліджуваної теми, чітким формулюванням

проблем, значущості й актуальності їх вирішення для економіки на мікро- і макрорівні.

Довідкові джерела включають енциклопедії, словники, довідники, завдяки яким можна дати визначення базових закономірностей, категорій, понять. Статистичні джерела включають довідники з визначених періодів на рівні регіону, країни, сфери економіки. У ході роботи зі статистичними джерелами необхідно враховувати вимоги з використання фактів і цифр: вони повинні бути сучасними й актуальними; факти не повинні братися ізольовано від усієї сукупності явищ даної економічної проблеми; розмаїтість фактів не повинна перетворюватися на випадковість і не викликати сумнівів у їх вірогідності.

В економічних періодичних виданнях (газетах, журналах) висвітлюються останні досягнення в економіці, науці, аналізуються суттєві питання розвитку народного господарства, найважливіші події внутрішнього й міжнародного життя. Необхідно уміти визначати коло періодичних видань відповідно до теми випускної роботи, а також знаходити в обраних виданнях потрібний матеріал, володіти методикою роботи з літературою.

Методика роботи з літературою передбачає обов'язкове ведення запису прочитаного. Це дозволяє звести в систему досліджуваний матеріал, зосередити увагу на головних положеннях джерела. Записи можна робити в різних формах: план, тези, конспект, анотації, витяги.

Схема роботи з літературою може бути така:

Ознайомлення із твором, що відповідає темі дипломної роботи: назва публікації, короткий зміст; визначення питання, до якого рекомендується стаття, книга або інше джерело.

Читання тексту чи його частини: з'ясування незрозумілих слів і висловів (за допомогою словників, довідників, енциклопедії); осмислення прочитаного і виділення основної думки; з'ясування того, яке відношення має прочитане до досліджуваного питання.

Запис прочитаного; складання простого чи складного плану; підготовка виписок; отримання відповідей на питання; складання анотації, тез, резюме, визначення використання запису в роботі.

У ході складання конспекту з визначеної тематики за основу береться зміст якої-небудь теми чи проблеми. Природно, це вимагає одночасного вивчення й використання декількох джерел. Найбільш виправданим у даному випадку є такий метод роботи, за якого спочатку робляться виписки з кожної книги, статті, а потім – систематизація матеріалу відповідно до плану досліджуваної теми.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу тієї чи іншої публікації слід наводити цитати. Загальні вимоги до цитування такі: текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі; кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело; цитування, повинне бути повним, без довільного скорочення авторського тексту.

3.3. Визначення методології дослідження та формулювання робочої гіпотези

Дипломна робота як самостійне дослідження має виявити рівень як загальнонаукової, так і спеціальної підготовки студента, його схильність до аналізу та узагальнення матеріалу з теми дослідження. Тому важливим етапом виконання дипломної роботи має стати визначення методології дослідження як системи наукових принципів та сукупності методів, на основі яких здійснюється науковий пошук. Враховуючи, що дипломна робота, з одного боку, є кваліфікаційною – за певною спеціальністю – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, а з іншого – міждисциплінарною, – студенту слід орієнтуватися на одну з базових теорій (економічних шкіл), що пояснюють природу підприємства, а відтак уточнюють розуміння основної проблеми та шляхів її рішення. Таким чином виконується найважливіша вимога до методичного апарату дослідження, а саме його відповідність об'єктові дослідження та власне теоретична обґрунтованість.

При виконанні дипломної роботи, як будь-якої науково-пошукової діяльності, студент має засвідчити вміння користуватись різноманітним арсеналом методів наукового пізнання, і передусім, загальнонауковими методами. Серед них особливого значення для дослідження у рамках дипломної роботи набувають методи: теоретичного дослідження (аксіоматичний, історичний, формалізації тощо), емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експерименту тощо), а також ті, які використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівні дослідження (абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання).

Для вибору методів і прийомів доцільно скористатися такою процедурою:

- з'ясувати, які методи і прийоми необхідні для дослідження;
- скласти перелік таких методів і прийомів;
- визначити основні і допоміжні методи;
- переконатися в тому, що обрані шляхи реалізації методів відповідають сучасному рівню розвитку економічної науки;
- перевірити можливість використання методів, що застосовуються у суміжних дисциплінах;
- опанувати обрані методи на рівні практичного застосування для реальної ситуації.

Обов'язковим й одним з ключових елементів дипломної роботи є робоча гіпотеза – сформульована й така, що підлягає доведенню автором, центральна ідея роботи, головне припущення щодо способів вирішення діагностованої проблеми конкретного підприємства. За вимог наукової коректності, в дипломній роботі гіпотезу висловлюють лише на підставі попередньої обробки літературних джерел, діагностування генеральної проблеми досліджуваного підприємства, опрацювання відомих в науці підходів до розв'язання проблем, подібних до визначеної, та формування власної позиції автора щодо ефективності їх застосування в економіко-управлінському контексті даного підприємства. Враховуючи прикладну спрямованість дипломного дослідження,

робочою гіпотезою найчастіше виступає теоретично та практично обґрунтована пропозиція щодо нового для управлінської практики даного підприємства способу розв'язання виявленої проблеми, запропонованого з урахуванням умов зовнішнього середовища, наявних ресурсних обмежень та альтернативних варіантів вирішення проблеми на підприємстві. Власне саме запропонована робоча гіпотеза втілює новизну дипломної роботи, оскільки передбачає обґрунтоване міркуваннями теоретичної й практичної доцільності застосування нового (з точки зору управлінської практики даного підприємства) підходу до вирішення діагностованої проблеми конкретного підприємства.

Студент має детально визначити етапи перевірки робочої гіпотези, необхідну для цього інформаційну базу та джерела її формування. Крім того, для студентів освітнього рівня «магістр» є обов'язковим проведення аналізу еволюції досліджуваної проблеми та діалектики підходів до її вирішення.

Особливої уваги з боку студента заслуговує вибір комплексу методів збирання та обробки первинної інформації. Він визначається з урахуванням, як правило, мети дослідження, специфіки його об'єкта та предмета, особливості підприємства, що досліджується, тощо. Формуючи методичний апарат дослідження, студент визначає також логічну структуру інструментарію, яка вказує на вияв яких властивостей і сторін досліджуваного предмета спрямований той чи інший блок питань, порядок їх розміщення в інструментарії. Склад інструментарію (баланс підприємства, плани та звіти, анкети, інструкції, масиви первинних даних для комп'ютерної обробки, результуючі вихідні масиви тощо) слід передбачити заздалегідь до проведення обстежень.

При визначенні методів збору та обробки інформації дослідник має брати до уваги ряд моментів, а саме:

- оперативність і економічність дослідження не повинні забезпечуватися на шкоду якості даних;
- жодний метод не є універсальним, він має свої чітко окреслені пізнавальні можливості;
- надійність того чи іншого методу забезпечується не тільки його обґрунтованістю, а й дотриманням правил його застосування;
- вибір методу залежить від мети дослідження, обсягу вибірки, способу обробки даних і можливостей щодо витрат часу та праці.

Для більшості економічних досліджень використовується не один, а декілька методів збирання та обробки інформації, що підвищує надійність і вірогідність одержаних даних.

Підавши зібрані дані відповідному опрацюванню, аналізу, узагальненню, можливо – трансформаціям, студент підтверджує або спростовує робочу гіпотезу, формулює висновки щодо сутності проблеми, розробляє пропозиції відносно можливих шляхів, методів, засобів, інструментарію її вирішення, здійснює техніко-економічні розрахунки та добирає інші аргументи на користь правильності власного погляду.

3.4. Робота над фактичним матеріалом

Роботу над практичною частиною дипломної роботи починають зі збору необхідної інформації для її виконання. Збір початкових матеріалів виконують переважно під час управлінської практики. Ці матеріали використовують головним чином у другому розділі дипломної роботи.

Джерелом отримання статистичних даних є звітні дані підприємств і установ, науково-дослідних організацій, Центрального статистичного управління України і літературні джерела. Статистичні дані відображають кількісний бік конкретних економічних явищ разом з їх якісним визначенням.

Збираючи дані, треба уточнити джерела отримання, термінологію; одиниці вимірювання і методику отримання показників; визначити їх точність (з точністю до 0,1; 0,01 тощо). Якщо не дотримуватися цих умов, дані можуть виявитися непорівнянними, а результати дослідження невірними.

Якщо внаслідок дослідження отримано багато початкових даних, то для проведення аналізу їх необхідно впорядкувати шляхом класифікації, угруповання і узагальнення. Впорядковані дані подають у вигляді таблиць, графіків і схем.

Збір початкових даних потрібно починати з вивчення особливостей бази дослідження (за літературними даними, технічними описами та іншими джерелами), продукції, що випускається, зв'язків з іншими підрозділами і відділами у процесі виробництва. Далі вивчають виробничу структуру, а потім стан техніки, технології та організації виробництва на дільниці (у відділі), безпосередній базі дослідження дипломної розробки. Тільки після цього встановлюють і з'ясовують міру й причини відхилень звітних показників об'єкта аналізу від планових і паспортних.

Остаточне розв'язання всіх питань, пов'язаних зі збором матеріалів і початкових даних, вирішують шляхом постановки завдання спеціальних спостережень і ретельним вивченням тих питань, які найбільше впливають на ефективність і якість роботи персоналу, обладнання та економіку підприємства.

Попередні дослідження є необхідними елементами збору додаткових матеріалів дипломного проектування. У цій найскладнішій частині процесу збору матеріалів має виявлятися ініціатива студентів та демонструватися практичні навички, набуті за час опанування дисциплін професійного спрямування.

4. ПРИНЦИПОВІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги до структури дипломної роботи

Зміст, структура, а також етапи виконання дипломної роботи визначаються її темою, вимогами дійсних методичних вказівок і керівника роботи.

Дипломна робота магістра – кваліфікаційна праця. Її оцінюють не лише за

теоретичною цінністю, актуальністю теми та прикладному значенню отриманих результатів, а й за рівнем загальнометодичної підготовки цієї навчально-наукової праці. Останнє насамперед знаходить своє відображення в її структурі (композиції).

Композиція дипломної роботи – це послідовність розміщення її основних частин, до яких відносять основний текст (розділи та параграфи), а також частини її довідково-супроводжувального апарату.

Традиційно склалася певна композиційна структура дипломної роботи. Основними її елементами в порядку їх розміщення є такі:

- титульний аркуш;
- завдання на дипломну роботу;
- реферат (українською мовою) і резюме (англійською мовою);
- зміст;
- вступ;
- основна частина (складається з 3-х розділів);
- висновки;
- перелік посилань;
- додатки (за необхідності).

Вимоги до обсягу дипломної роботи наведені в табл. 4.1.

Таблиця 4.1 – Нормативні вимоги щодо обсягу дипломної роботи

Структурна частина роботи	Значення
Обсяг роботи, сторінок:	
– загалом	100-120
– вступу	3-5
– розділу 1	30-35
– розділу 2	33-40
– розділу 3	30-35
– висновків	4-5
Кількість використаних літературних джерел	80

Вимоги до оформлення титульного аркушу пояснювальної записки, завдання до дипломної роботи, реферату та резюме, а також змісту пояснювальної записки містяться у рекомендаціях по нормоконтролю дипломних робіт [10].

4.2 Вимоги до змістовного наповнення структурних елементів пояснювальної записки дипломної роботи

У **вступі** зазвичай обґрунтовуються актуальність обраної теми, мета та зміст поставлених завдань, формулюються об'єкт та предмет дослідження, вказується обраний метод (методи) дослідження, повідомляється, у чому полягає теоретична значущість та прикладна цінність отриманих результатів.

Вступ – достатньо відповідальна частина дипломної роботи, тому що він

як орієнтує читача в подальшому розкритті теми, так і вміщує всі необхідні її кваліфікаційні характеристики.

Актуальність – обов'язкова вимога до будь-якої дипломної роботи. Те, як студент уміє обрати тему та наскільки правильно він її оцінює з погляду сучасності та соціально-економічної цінності, характеризує рівень його професійної підготовки. Висвітлення актуальності повинне бути небагатослівним. Головне – це показати суть проблемної ситуації, із чого і буде видно актуальність теми.

Для визначення стану розробки обраної теми складається стислий огляд літератури, який повинен привести до висновку, що саме ця тема ще не розкрита (або розкрита частково або не в тому аспекті) і тому потребує подальшої розробки.

Ця частина вступу може бути закінчена фразою: «Актуальність і значення цих питань для ... підприємств України зумовили вибір теми дипломної роботи».

Після визначення актуальності проблеми формулюється мета дипломної роботи, а також указується на конкретні завдання, які необхідно буде виконати відповідно до поставленої мети. Це зазвичай робиться у формі перерахування (вивчити..., описати..., узагальнити..., встановити..., виявити..., обґрунтувати..., розробити..., надати рекомендації..., зробити прогноз... тощо). Формулювання завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їх виконання повинен скласти зміст розділів дипломної роботи. Це важливо також і тому, що назви розділів досить часто впливають із формулювань завдань роботи.

Обов'язковим елементом вступу є формулювання об'єкта та предмета дослідження.

Об'єкт – це процес або явище, обране для вивчення, що зумовило проблемну ситуацію.

Предмет є елементом дослідження, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкований людиною (суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою в конкретних умовах. Тобто предмет знаходиться в межах об'єкта.

Об'єкт та предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне та часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка служить предметом дослідження. Саме на нього спрямовується основна увага студента, саме предмет дослідження визначає тему роботи, яка вказується на титульному аркуші як її назва.

Обов'язковим елементом вступу є також вказівка на **методи дослідження**, які служать інструментом у добуванні фактичного матеріалу, необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети.

Наукова новизна роботи характеризує внесок автора у розвиток теорії досліджуваної проблеми. Вона, як правило, складається з уточнення окремих понять, складових частин економічних процесів підприємства.

Важливим елементом вступу є напрямки реалізації отриманих висновків та пропозицій. Отримані автором результати можуть бути реалізовані у практиці діяльності економічних суб'єктів (що підтверджується відповідними

актами або довідками). Для робіт, виконаних на замовлення підприємств, установ і організацій, наявність підтверджуючих документів є обов'язковою.

У вступі також зазначається, на якому конкретному матеріалі виконана робота. Тут указується на теоретичні та методологічні основи проведеного дослідження, а також дається характеристика основних джерел отримання інформації (офіційних, наукових, літературних, бібліографічних).

Наприкінці вступу розкривається структура роботи, тобто дається перелік її структурних елементів.

У розділах **основної частини** дипломної роботи докладно розглядаються методика та техніка дослідження й узагальнюються результати. Усі матеріали, що не є суттєво важливими для розуміння виконання завдань роботи, виносяться в додатки.

Зміст розділів основної частини повинен точно відповідати темі дипломної роботи та повністю розкривати її. Ці розділи повинні показати вміння студента стисло, логічно та аргументовано викладати матеріал.

Написання кожного розділу дипломної роботи має свої особливості.

Перший розділ присвячується аналізу теоретичних аспектів фактичного стану досліджуваної проблеми та служить основою для подальшого викладання матеріалу. У цьому розділі зазвичай розглядаються сутність, зміст, організація досліджуваного процесу, його складові елементи. Обов'язковими складовими першого розділу є огляд сучасного стану теорії, методології даної проблеми, огляд літературних джерел з обґрунтуванням погляду студента на дану проблему (питання). При цьому слід керуватися рекомендаціями, викладеними у п. 1.2 цих Методичних вказівок.

Необхідно визначити також, які економічні закони використовуються (застосовуються) при вирішенні даної проблеми, які соціальні, організаційні, політичні передумови на неї впливають, виявити систему (або групу) показників, пов'язаних з даною проблемою, порядок ресурсного забезпечення, економічного стимулювання. Таким чином, виявляються економічні основи досліджуваної проблеми та наводяться постановка та обґрунтування економічного завдання.

Дослідження методологічних основ проблеми передбачає аналіз застосованих принципів та методів економічного управління, їх повноту, рівень відповідності сучасним вимогам, якість, особливості та недоліки. При цьому залежно від підходу до обраної проблеми (питання), від аспекту аналізу (методологічний, економічний, організаційний, інформаційний, соціальний тощо) одному з них приділяється найбільша увага. Надання переваги тому чи іншому аспекту повинно бути обґрунтоване.

Викладаючи питання теорії, слід пам'ятати, що ця частина роботи не самоціль, а засіб для створення теоретичної бази для розглядання практичних питань досліджуваної проблеми. Оскільки проникнення в сутність досліджуваного явища або процесу можливе лише за умови використання системного підходу, то в першому розділі роботи доцільно відвести окреме

місце історії розвитку предмета вивчення, аналізу закордонного досвіду організації економічних процесів.

Отримані в результаті розглядання першого розділу висновки повинні розкрити наукову новизну роботи, яка формулюється у вступі.

У **другому розділі**, виходячи із загальних теоретичних положень, розглянутих у першому розділі, рекомендується проаналізувати стан справ на визначеній темою ділянці діяльності. Для цього використовують чинні нормативні документи, матеріали науково-практичних конференцій, результати виконаних науково-дослідницьких робіт, статистичні дані, що відображають протікаючі економічні процеси як в масштабах держави в цілому, так і в межах конкретних підприємств.

Обов'язковою складовою другого розділу дипломної роботи є узагальнена організаційно-економічна характеристика досліджуваного підприємства (структурного підрозділу), на прикладі якого вивчається питання, визначене темою дипломної роботи. Основне завдання цього параграфу – визначення особливостей операційної діяльності підприємства та стисла оцінка його сучасного економічного стану. Після цього необхідно провести тематичний аналіз, тобто виконати ряд аналітичних процедур, пов'язаних з оцінкою окремих елементів економічного потенціалу підприємства або процесу його функціонування (наприклад, оцінка ресурсів підприємства в цілому та за окремими видами, виробничо-технологічних процесів, відносин з контрагентами, системи збуту, організаційно-технічного рівня тощо).

Аналіз практики економічної діяльності підприємства неможливо проводити без кількісних оцінок процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому необхідно враховувати таке.

По-перше, всі факти, що наводяться, та цифровий матеріал повинні бути достовірними.

По-друге, при підборі фактичних даних із різних джерел необхідно пам'ятати, що їх можна порівнювати лише тоді, коли вони зіставлені, тобто порівнювати можна лише якісно однорідні величини. При цьому повинні бути враховані такі вимоги:

- єдність об'ємних, вартісних, якісних, структурних факторів;
- єдність проміжків або моментів часу, за які повинні бути обчислені порівнювані показники;
- порівнянність вихідних умов виробництва (технічних, природних, кліматичних тощо);
- єдність методики обчислення показників та їх склад.

Для забезпечення порівнянності можуть застосовуватися, наприклад, методи нейтралізації впливу того чи іншого фактора (вартісного, об'ємного, якісного й структурного), коригування, використання замість абсолютних величин середніх або відносних, поправкові коефіцієнти (індекси-дефлятори), методи перерахунку та ін. Усі ці методи достатньо повно описані в літературі з економічного аналізу.

По-третє, цифровий матеріал повинен відображати загальну

направленість та закономірність досліджуваного економічного процесу, а не виключення з них.

Статистичні дані повинні бути не тільки наведені, але й проаналізовані для обґрунтування висновків. Вихідні дані для розрахунків можуть наводитися в додатках, а результати розрахунків та коментарі до них обов'язково повинні бути подані в основній частині роботи. Для аналізу можуть застосовуватися різні методи, але слід пам'ятати, що їх застосування – засіб, а не мета написання дипломної роботи.

Таблиця 4.2 – Пакети прикладних програм, що рекомендуються для рішення наведених економічних розрахунково-аналітичних завдань

№	Розроблювані завдання	Рекомендований ППП
1	Застосування нових інформаційних технологій для аналізу економічної інформації: – організація експертного опитування й обробка його результатів за допомогою комп'ютерних технологій; – методи оцінки й підвищення вірогідності інформації; – прогноз і групові експертні оцінки.	Excel StatGraf MathCard
2	Застосування кількісного аналізу в економічних рішеннях на базі ПК: – бази і банки даних у системі керування підприємством; роль банків даних у підтримці управлінських рішень; – організація інтегрованого зберігання й обробки даних для інформаційного забезпечення процесу ухвалення рішення і його реалізацій; – програмні засоби керування проектами.	FoxPro, Access, Excel, StatGraf, TimeLine, MS Project.
3	Використання нових інформаційних технологій для розробки й оформлення бізнес-плану: – визначення фінансових потреб і ризиків, строку окупності.	WinWord Excel, Power Point, Paifft.
4	Облік й аналіз кон'юнктури ринку й ціни товару з використанням ПК: – джерела даних, методи відбору інформації; – якісні і кількісні методи, дослідження ринку й аналізу результатів; – облік факторів, що впливають на встановлення ціни.	FoxPro, Access, Excel, StatGraf.
5	Комп'ютерна підтримка роботи підприємства з постачальниками й клієнтами: – автоматизація обліку виробничо-збутового процесу, облік договорів; – забезпечення конфіденційності й резервування даних.	FoxPro, Access, Excel, Крипто, Аргус, Альянс.
6	Використання комп'ютерних технологій для просування товару: – інформаційне моделювання процесів постачання й збуту на ПК; розробка прогнозу продажів; – розробка й оформлення плану по маркетингу засобами пакету прикладних програм; – розробка рекламних матеріалів за допомогою пакетів прикладних програм; – програмні засоби управління проектами	MS Office TimeLine MS Project 1

Важливою перевагою дипломної роботи є використання для обробки статистичних даних комп'ютерних програм. У табл. 4.2 наведений орієнтовний перелік пакетів прикладних програм, що рекомендуються для використання при вирішенні конкретних економічних розрахунково-аналітичних завдань. При цьому можуть використовуватися як стандартні програми, так і програми, розроблені самим автором.

Значною перевагою дипломної роботи може стати побудова економіко-математичних моделей. Найбільш перспективним напрямом використання обчислювальної техніки є створення комп'ютерних моделей, які дозволяють легко прораховувати найбільш раціональні способи використання виробничих ресурсів підприємства та визначати можливі варіанти мінімізації господарських ризиків. Це активізує творчу складову студентів, дозволяє глибше вивчити проблему дослідження і в доступній формі сприяє засвоєнню інформаційних технологій вирішення задач певної предметної області.

Ця складова аналітичного розділу має логічно продовжувати аналіз фактичних даних та передбачати можливість використання отриманих результатів у проектно-рекомендаційному (третьому) розділі. Основними напрямками використання інформаційних технологій у даному розділі можуть бути наступні:

- кореляційно-регресійний аналіз та прогнозування на основі трендів в середовищі Excel, Forecast Expert, Maple, Maxima, MATLAB, Scilab, SPSS Statistics, Rcmdr, тощо;
- оптимізація виробничих та господарських процесів на базі Excel;
- створення фінансової моделі підприємства за допомогою таких програм як: Project Expert, Excel, 1С:Підприємство;
- управління проектами з використанням Microsoft Project.

Можуть використовуватися й інші програмні продукти та напрямки їх використання. Головна умова – вирішення існуючої задачі на основі проектування та використання інформаційних систем, що відрізняються якісно новим рівнем, відмінним від існуючих на даний час чи вирішення нової задачі готовими прикладними програмними рішеннями (програмними продуктами).

Кореляційно-регресійний аналіз. Виявлення прихованих взаємозалежностей та тісноти взаємозв'язку між факторами встановлюється за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. При відборі факторів для дослідження потрібно віддавати перевагу відносним, а не абсолютним показникам.

Після відбору факторів роблять припущення про стохастичний (статистичний) вид зв'язку результативного показника та факторів, що формують його рівень. Частіше всього спостерігається прямолінійна (лінійна) залежність між факторами вигляду $y_x = a_0 + a_1x$, значно рідше криволінійна (показникова $y_x = a_0 \cdot a_1^{a_2x}$, степенева $y_x = a_0 \cdot x^{a_1}$, гіпербола $y_x = a_0 + \frac{a_1}{x}$).

Дослідження проводять з використанням спеціалізованих пакетів або табличним процесором Excel (LINEST чи ЛИНЕЙН, LOGEST чи ЛГРФПРИБЛ – лінійне та логарифмічне наближення; пакет аналізу).

Виконання та використання прогнозних розрахунків у дипломній роботі.

Підготовка пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування бізнес-систем та розробка перспективних планів неможлива без прогнозування економічних процесів. Завдяки прогнозуванню можна оцінити витрати наступного року, виявити тенденції розвитку галузі, передбачити очікувані результати від інноваційних проектів, завбачити кон'юнктурні коливання на ринку задля зниження ризикованості господарювання тощо.

Побудова прогнозу в середовищі Excel можлива за допомогою функцій TREND (ТЕНДЕНЦИЯ), GROWTH (РОСТ), FORECAST (ПРОГНОЗ), Exponential Smoothing (Экспоненциальное сглаживание, що входить до пакету аналізу) та графічної побудови кривих різних типів. Останній дає можливість окрім лінійної залежності дослідити і нелінійні (криволінійні). Потужні засоби статистичної обробки пропонує також і пакет SPSS Statistics тощо.

Оптимізація виробничих та господарських процесів. Розробка даного напрямку інформаційних технологій передбачає здійснення оптимізаційного числення. Даний напрям включає задачі щодо оптимального розподілу виробничих ресурсів, оптимізації товарних потоків, фінансування проектів, транспортування вантажів, раціонів годівлі тварин тощо задля максимізації чи мінімізації цільової функції при встановлених обмеженнях. Постановку та методику обчислення оптимізаційних задач можна віднайти у літературі з питань моделювання економічних систем.

Іншим напрямком досліджень даного блоку може бути процесний підхід до управління, що передбачає побудову комплексних структурних моделей. Реалізація даної технології стала можливою лише в останні роки, коли спостерігається децентралізація обробки даних, застосування високопродуктивних технічних засобів збору, реєстрації, зберігання та розповсюдження інформації та використання відповідного програмного забезпечення (BPWin, ARIS).

Створення фінансової моделі підприємства. Доцільність даного інструменту обумовлюється необхідністю дослідити велику кількість взаємозалежних показників за схемою «якщо то», що дозволяє достатньо легко визначити параметри на виході системи і відповідно опрацювати практично безкінечну кількість варіантів плану до тих пір поки не буде обрано найбільш прийнятний за рахунок маніпуляції (підбору) параметрів на вході.

Управління проектами. Реалізація складних проектів передбачає обробку великих обсягів даних. В таких ситуаціях в нагоді може бути програма управління проектами, яка допомагає розробляти плани, розподіляти ресурси по завданнях та аналізувати обсяги виконаних робіт.

У **третьому** розділі, який має носити прикладний, проектно-впроваджувальний характер, автор має остаточно сформулювати робочу гіпотезу (проектну ідею) дослідження (див. п. 1.3 цих рекомендацій). Експериментальна перевірка полягає у доведенні доцільності запропонованого проекту. Конструктивна частина деталізує зміст запропонованих заходів, спрямованих на розв'язання наявних проблем підприємства, обґрунтовує рекомендації щодо поліпшення окремих аспектів його господарської діяльності, системи управління підприємством або окремих її елементів.

Рекомендації та пропозиції повинні мати глибоке наукове обґрунтування та впливати з результатів аналізу фактичного матеріалу, тобто має чітко простежуватись зв'язок третього розділу роботи з першим та другим.

Розробка пропозицій має спиратися на діагностику проблем підприємства, ґрунтовний аналіз зовнішнього середовища і внутрішній потенціал підприємства, експертні прогнози аналітиків, державні програми розвитку регіонів та галузей. Ретельний аналіз тенденцій майбутнього розвитку дозволить сформулювати напрями та обмеження розвитку галузі, якісних і кількісних змін операційного оточення підприємства, оцінити його інноваційний потенціал розвитку тощо.

Сформульовані та обґрунтовані висновки цього розділу визначають практичну значущість роботи, сформульовану у вступі. Пропозиції повинні бути підкріплені відповідним механізмом реалізації, тобто їх необхідно довести до рівня конкретних методик, рекомендацій, заходів.

Обов'язковим елементом третього розділу є обґрунтування ефективності пропозицій (цільова, економічна, технічна, соціальна, екологічна тощо), розрахунок економічного ефекту або ефективності запропонованих заходів та визначення показників діяльності підприємства після їх запровадження.

Сутність економічного обґрунтування запропонованих заходів полягає у визначенні економічного ефекту, що характеризує абсолютну величину перевищення вартісної оцінки фактичних (очікуваних) результатів над сумарними витратами ресурсів за певний розрахунковий період.

Безпосередньому розрахунку ефективності повинне передувати виявлення зв'язків між сутністю досліджуваного організаційно-економічного процесу або явища, на основі якого розробляється пропозиція, і можливими змінами під їхнім впливом основних виробничо-економічних і фінансових показників. При цьому необхідно пам'ятати, що економічні заходи (нововведення) впливають на виробництво опосередковано (через ефективність нових технічних й організаційних рішень).

З погляду особливостей оцінки ефективності всю сукупність організаційно-економічних заходів можна розділити на дві групи: перша – заходи, використання яких вимагає певних додаткових одноразових витрат (капітальних вкладень); друга – ті з них, які не вимагають додаткових інвестицій.

Для обґрунтування економічної ефективності першої групи заходів і розрахунку річного економічного ефекту для підприємств, що засновані на державній формі власності, можна використати методику «Основні положення: визначення економічної ефективності використання в народному господарстві нової техніки, винаходів і раціоналізаторських пропозицій» або «Методику визначення ефективності технічних нововведень».

Обґрунтування економічної ефективності інвестицій здійснюється на підставі сучасних фінансово-економічних показників і критеріїв: чистої дисконтованої вартості, внутрішньої норми доходності, індексу рентабельності тощо.

Ефективність другої групи заходів (зокрема, впровадження нових форм

організації й оплати праці, удосконалювання оргструктур управління, систем планування й фінансування тощо) визначають на основі розрахунку економії поточних витрат, обумовленої використанням таких нововведень. При цьому в кожному конкретному випадку чітко визначається коло показників для оцінки ефективності тієї чи іншої групи безвитратних організаційно-економічних заходів.

При розрахунках річного економічного ефекту повинна бути забезпечена необхідна порівнянність витрат і результатів до та після впровадження пропонованих організаційно-економічних заходів: за обсягом виробленої продукції; якісними параметрами; фактором часу; соціальними факторами виробництва тощо. За відсутності даних за деякими показниками, використовуваними при визначенні річного економічного ефекту, їх вважають незмінними в порівнюваних варіантах.

Для більш повного визначення ступеня впливу пропонованих організаційно-економічних заходів на ефективність діяльності підприємства доцільно обчислити такі техніко-економічні показники, як приріст обсягу виробленої продукції; приріст продуктивності праці; приріст фондоозброєності й фондівіддачі; частина економії від впроваджених заходів у загальних витратах на виробництво продукції, приріст рентабельності виробництва, приріст прибутку й ін.

Для заходів, що вимагають додаткових інвестицій (капітальних вкладень), необхідно розрахувати їхню ефективність. Цей розрахунок здійснюється на основі Методики визначення економічної ефективності капітальних вкладень. Однак для підприємств, що працюють в умовах реальних ринкових відносин, більше доцільним є фінансове обґрунтування інвестиційного проекту.

Цей розрахунок доцільно зробити методами чистої дисконтованої вартості або внутрішньої ставки доходності. Крім цього, необхідно розрахувати термін окупності інвестицій і рентабельності інвестиційного проекту. У цьому випадку при встановленні норми дисконтування застосовується ставка банківського відсотка або прибутковість вкладень коштів у цінні папери. Два останні показники можуть бути прийняті як нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень у розрахунках, заснованих на офіційних методиках ефективності, які більше відповідні реальним умовам господарювання, що склалася в українській економіці.

При розрахунку поточних витрат необхідно спиратися на Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Мінпромполітики від 09.07.2007 р. №373.

При обґрунтуванні розроблених заходів поряд з економічними результатами необхідно виявити й соціальний ефект: поліпшення умов роботи, підвищення культурно-технічного рівня працівників тощо.

При оформленні відповідного параграфа в дипломній роботі студент вказує:

- найменування виконуваного розрахунку ефективності (очікуваний або фактичний економічний ефект);
- техніко-економічні показники варіанта, прийнятого як база для

порівняння (при цьому дається посилання на джерело інформації);

- сфери, де проявляється економічний ефект, і основні його фактори (джерела);

- розрахунковий рік (передбачуваний рік одержання результатів);

- вихідні дані для розрахунку (з посиланням на джерело інформації):

Потім дається розрахунок узагальнюючих і додаткових показників економічної ефективності пропонованих заходів.

По закінченні розрахунків робляться висновки. При цьому особливо виділяються ті заходи, впровадження яких дає найбільшу віддачу. Показники економічної ефективності доповнюються оцінками інших видів ефекту; визначаються перспективні напрямки подальшого розвитку досліджень і розробок у даній області.

Дипломна робота закінчується заключною частиною, яка називається «**Висновки**». Тут підводяться підсумки, обумовлені логікою проведеного дослідження, які мають вигляд синтезу накопиченої в основній частині науково-методичної інформації. Цей синтез є послідовним, логічним викладанням отриманих результатів та їх співвідношення із загальною ціллю та конкретними завданнями, поставленими та сформульованими у вступі.

Заключна частина передбачає також наявність узагальненої підсумкової оцінки проведеної роботи. При цьому важливо вказати, у чому полягає її головний сенс, які важливі результати отримані, які нові завдання постають у зв'язку із проведеним дослідженням.

Висновки можуть включати і практичні пропозиції, що збільшує цінність теоретичного матеріалу.

Після висновків розміщують **перелік посилань** (список використаних джерел). Цей список складає одну із суттєвих частин дипломної роботи та відображає самостійну творчу роботу студента. Немає необхідності включати до бібліографічного списку ті джерела, які фактично не були використані при виконанні дипломної роботи. Вимоги до оформлення переліку посилань наведені у рекомендаціях по нормоконтролю дипломних робіт [10]. Обов'язково у переліку посилань мають бути наведені наукові публікації студента за напрямом дослідження дипломної роботи.

Допоміжні або додаткові матеріали, які переобтяжують текст основної частини дипломної роботи, розміщують у **додатках**. Це можуть бути первинні дані, проміжні розрахунки, організаційні схеми, тексти анкет тощо. Обов'язково у додатках мають бути скан-копії наукових публікацій, актів впровадження результатів наукових робіт студента тощо. Вимоги до оформлення додатків наведені у рекомендаціях по нормоконтролю дипломних робіт [10].

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

5.1. Підготовка до захисту дипломної роботи

До захисту дипломних робіт допускаються студенти, що повністю виконали навчальний план, отримали визначений мінімум залікових балів за спеціальністю і позитивний відгук наукового керівника на дипломну роботу. Студенти, що мають на момент подання до захисту дипломної роботи академічну заборгованість, до захисту не допускаються.

В обумовлений термін, на попередньому захисті, студент звітує перед кафедрою, яка визначає ступінь готовності дипломної роботи. Рішення про допуск до захисту перед Екзаменаційною комісією приймається на засіданні кафедри за наявності оформленої належним чином роботи під час проведення передзахисту. Передзахист проводиться у встановлений завідувачем кафедри термін, але не пізніше, ніж за 20 днів до захисту. У разі отримання оцінки “повністю не готова до захисту” (готовність до 75%) робота не допускається до захисту, про що складається рапорт з доданням витягу з протоколу засідання кафедри щодо цього рішення. Рапорт подається деканом факультету на затвердження ректору університету. Якщо дипломна робота не представлена студентом на передзахист робота до захисту не допускається.

Дипломна робота готується у двох примірниках. Перший примірник переплітається твердою палітуркою. Другий примірник роботи подається відповідальному співробітникові кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами в електронному вигляді для перевірки тексту роботи на унікальність.

Оформлена робота підлягає нормоконтролю на відповідність її оформлення стандартам. Нормоконтроль здійснюється призначеним завідувачем співробітником кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами.

На виконану роботу науковий керівник надає письмовий відзив, в якому відображає її теоретичний рівень, глибину досліджень, правильність і обґрунтованість рекомендацій. Підготовленість студента до самостійної роботи. У відзиві керівник виставляє оцінку дипломної роботи: “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”. Бланк відзиву керівника міститься у рекомендаціях по нормоконтролю дипломних робіт [10].

Після проходження нормоконтролю, плагіату та отримання відзиву керівника, робота переплітається твердою палітуркою та передається рецензенту на рецензію. На рецензування роботи відводиться до 10 днів.

У рецензії повинні бути коротко відзначені переваги і недоліки роботи, обсяг та якість оформлення пояснювальної записки, відображені уявлення рецензента про загальну, фахову та практичну підготовку студента, уміння користуватися літературними джерелами. Усі зауваження повинні бути конкретно аргументовані. Рецензент підписує рецензію, обов'язково зазначивши свою посаду, ім'я та прізвище. Бланк рецензії міститься у рекомендаціях по нормоконтролю дипломних робіт [10].

Дипломну роботу разом з відзивом наукового керівника, рецензією рецензента та поданням (нормативний документ, що відображує готовність та допуск роботи до захисту – оформлюється старостами груп) подають лаборанту кафедри для реєстрації та передачі завідувачу кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами не пізніше ніж за 10 днів до її захисту.

Після ознайомлення зі змістом і оформленням роботи за умови наявності відповідним чином оформлених супровідних документів, завідувач кафедри вирішує питання про допуск студента до захисту і зазначає це відповідним підписом на бланку подання голові Екзаменаційної комісії.

Студент готує до захисту доповідь на 8-10 хвилин та ілюстрований матеріал у вигляді таблиць, графіків, які висвітлюють результати дослідження, основні висновки, узагальнення та пропозиції. Загальна кількість листів демонстраційного матеріалу 5 – 6 (в т.ч. 80% матеріалу аналітичного розділу у вигляді результатів аналізу об'єкта дослідження).

5.2. Порядок захисту дипломних робіт

Дипломна робота на здобуття освітнього рівня магістра захищається перед Екзаменаційною комісією.

Екзаменаційні комісії працюють у строки, що визначаються графіком навчального процесу на поточний навчальний рік, який розробляється щорічно навчальним відділом університету, затверджується першим проректором та оголошується у відповідні терміни.

Секретар запрошує студента до захисту, зачитує тему роботи, висновки відгуку керівника та рецензії рецензента та надає слово студенту. Увесь захист протоколюється секретарем Екзаменаційної комісії.

Захист вітчизняними студентами здійснюється, як правило, державною мовою. Дозволяється захист російською мовою (зокрема, іноземним студентам) або будь-якою іноземною мовою (англійською, німецькою, французькою тощо), які студент вивчав в університеті. Рішення про допуск до захисту дипломного проекту (роботи) іноземною мовою приймає на своєму засіданні до початку роботи Екзаменаційної комісії кафедра економіки, підприємництва та управління підприємствами за заявою студента, завізваною першим проректором, та за наявності реферату його дипломного проекту (роботи), виконаного іноземною мовою обсягом 10-15 сторінок зі стислим викладенням основних положень дипломної роботи. Підставою для захисту іноземною мовою є витяг з протоколу цього засідання, а також згода голови Екзаменаційної комісії. На захисті має бути присутнім викладач кафедри іноземних мов для соціально-гуманітарних спеціальностей. Запитання членів комісії можуть бути будь-якою мовою (українською, російською або іноземною), а відповіді студента, якщо не буде іншого прохання членів комісії, – іноземною мовою. Оголошення відгуку керівника роботи та рецензії здійснюються мовою оригіналів цих документів, а оформлення протоколу засідання Екзаменаційної комісії – державною мовою із зазначенням у ньому

мови захисту.

Доповідь на захисті роботи повинна бути чіткою і змістовною. Необхідно стисло охарактеризувати об'єкт дослідження, викласти результати аналізу, зробити висновки. Окрема частина доповіді присвячується викладанню суті запропонованих заходів та обґрунтуванню їх ефективності. Під час доповіді необхідно звертати увагу слухачів на демонстраційний матеріал, коротко пояснюючи його зміст.

Після доповіді починається обговорення роботи. Члени Екзаменаційної комісії можуть ставити студентові питання щодо змісту роботи, а також з окремих дисциплін, суміжних змісту дипломної роботи. На запитання, що виникають у членів Екзаменаційної комісії, студент має відповісти ґрунтовно і вичерпно. Студент може надавати пояснення щодо зауважень керівника та рецензента.

Після обговорення всіх робіт на підсумковому закритому засіданні комісія приймає рішення про оцінку дипломної роботи, яка виставляється за шкалою, що відповідає кредитно модульній системі, та присвоєння студентові кваліфікації магістра. Оцінки оголошуються в присутності всіх студентів, що проходили захист у цей день після захисту останнього зі студентів.

Затверджена оцінка фіксується у протоколі, заліковій книжці та індивідуальному плані студента.

За підсумками захисту Екзаменаційна комісія надає рекомендацію щодо вступу до аспірантури. Після захисту дипломна робота передається до архіву Університету.

Повторний захист дипломної роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється.

5.3. Порядок і правила повторного захисту

У тих випадках, коли захист дипломної роботи визнається незадовільним, Екзаменаційна комісія установлює, чи може студент подати до повторного захисту ту ж дипломну роботу з доопрацюванням (яке визначає комісія), або він повинен розробити нову тему, яка затверджується кафедрою економіки, підприємництва та управління підприємствами.

Студент, який одержав на захисті дипломної роботи незадовільну оцінку, відраховується з університету. У цьому випадку студентові видається академічна довідка встановленого зразка.

Студентові, який не захистив дипломну роботу з поважних причин (документально підтверджених), ректором університету може бути подовжений термін навчання до наступного періоду роботи Екзаменаційної комісії із захисту дипломних робіт, але не більше ніж на один рік.

Для цього студент пише заяву на ім'я ректора з проханням про подовження терміну навчання із зазначенням причин. До заяви додається документ, що підтверджує поважну причину, через яку студент не зміг вчасно захистити дипломну роботу.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою, оцінку дипломної роботи визначає Екзаменаційна комісія, її рішення є остаточне і оскарженню не підлягає.

Оцінка дипломної роботи є комплексною. У процесі визначення оцінки враховується низка важливих показників якості роботи.

Змістовні аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методичного та діагностичного апарата;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- грамотність мови викладання роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки студента;
- володіння культурою презентації.

Оприлюднення результатів дослідження:

- наявність виступів на конференціях різних рівнів;
- наявність публікацій за темою дипломної роботи.

Кожна складова комплексної оцінки дипломної роботи визначається Екзаменаційною комісією за принципом ухвалення більшості голосів членів комісії (один член комісії – 1 голос) на основі розгляду по суті змісту роботи, вивчення текстів відзиву наукового керівника та оцінки якості публічного захисту роботи перед Екзаменаційною комісією.

Узагальнені характеристики кваліфікаційного рівня студента покладено в основу переліку критеріїв (табл. 6.1), на підставі яких виводиться остаточна балова оцінка рівня якості змісту та захисту результатів дипломної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії.

Таблиця 6.1 – Узагальнені критерії та бальні шкали оцінки рівня якості змісту та захисту завершеної дипломної роботи (оцінює Екзаменаційна комісія)

Критерій оцінки	Бальна шкала оцінки за критерієм
1	2
<i>Оцінка змісту дипломної роботи (за рівнями якості виконання роботи)</i>	
<i>1. Структурно-композиційний рівень:</i> формула дипломної роботи (витриманість логічного ланцюга тема – об’єкт – предмет – мета – завдання – робоча гіпотеза – висновки), обґрунтованість актуальності теми, відповідність побудови роботи її назві,	0 – побудова дипломної роботи не відповідає цілям та завданням дослідження, об’єкт і предмет дослідження не визначені або не відповідають темі, висновки мають анотаційний характер, гіпотезу не сформульовано;

Продовження табл. 6.1

1	2
взаємозв'язок назв розділів та підрозділів	<p>6 – побудова роботи частково відповідає поставленим меті й завданням, актуальність теми подана як констатація, формула роботи витримана не повністю;</p> <p>10 – побудова є логічною, взаємоузгоджені формулювання об'єкту, предмету, мети, завдань, висновків, робочої гіпотези, актуальність доведена</p>
<p><i>2. Науково-теоретичний рівень:</i> глибина вивчення теми (репрезентативність масиву опрацьованих вітчизняних і зарубіжних джерел з даної тематики), ступінь її теоретичного осмислення автором, наявність аналізу понятійно-категоріального апарату досліджуваної предметної галузі, здатність студента до критичних зіставлень та узагальнень різних точок зору щодо постановки та вирішення досліджуваної проблеми; наявність теоретично обґрунтованої авторської позиції щодо способу вирішення проблеми</p>	<p>0 – критичні зіставлення та узагальнення відсутні, поняття не визначені, позиція автора не проголошена;</p> <p>6 – обмежений аналіз понятійного апарату (одне-два визначення), критичні зіставлення та узагальнення різних підходів до постановки та розв'язання проблеми наявні, але узагальнення відсутні або некоректні;</p> <p>10 – визначені основні поняття, наявні критичні зіставлення та узагальнення різних поглядів, проголошена авторська наукова позиція</p>
<p><i>3. Аналітико-методичний рівень:</i> глибина проведеної діагностики проблеми підприємства, адекватність використаного методичного апарату меті й завданням дослідження, коректність інтерпретації результатів застосування інструментів проектного менеджменту, стратегічного аналізу та економічної діагностики, здатність студента до комбінування та рекомбінування вихідної інформації (перетворення неупорядкованого масиву у аналітичні таблиці тощо)</p>	<p>0 – простий переказ відомостей, інформацію щодо стану підприємства та/або галузі подано хаотично, без будь-якої обробки та упорядкування;</p> <p>6 – інформацію оброблено частково, використані численні методи економічного та стратегічного аналізу без усвідомлення студентом їх призначення та результатів;</p> <p>10 – проведено ґрунтовний аналіз діяльності підприємства, свідомо та обґрунтовано обрано доцільні методи проектного менеджменту, стратегічного аналізу й економічної діагностики та надані авторські коментарі щодо його результатів</p>
<p><i>4. Конструктивно-впроваджувальний рівень:</i> експериментальне підтвердження робочої гіпотези (розробки щодо реалізації ключової ідеї дослідження на підприємстві, обґрунтування очікуваного (якісного або кількісного) поліпшення, рекомендації щодо управління стратегічними змінами).</p>	<p>0 – робочу гіпотезу (проект) не обґрунтовано, відсутні будь-які доказові розрахунки;</p> <p>6 – обмеженість доказової бази, проведені лише розрахунки витрат на реалізацію проекту, відсутнє прогнозоване поліпшення;</p> <p>10 – робочу гіпотезу (проект) обґрунтовано кількісними та якісними розрахунками витрат, термінів їх окупності та очікуваних постпроектних поліпшень, надані рекомендації щодо впровадження проекту</p>
<p><i>5. Рівень наукової етики:</i> розвиненість мови, оригінальність авторського стилю викладання матеріалу, дотримання в тексті правил оформлення рукопису та посилань на використані джерела, норм етики цитування</p>	<p>0 – текст дипломної роботи не відповідає встановленим вимогам, відсутні посилання, стиль не є науковим, допущені стилістичні та граматичні помилки;</p> <p>6 – текст оформлено з незначним</p>

Продовження табл. 6.1

1	2
	порушенням вимог; 10 – текст відповідає вимогам повністю
<p><i>6. Організаційний рівень:</i> ритмічне виконання дослідження, послідовне дотримання графіка, перманентна комунікація з науковим керівником, своєчасне виправлення недоліків, ступінь завершеності дипломної роботи, що подана для попереднього розгляду на кафедрі</p>	<p>0 – виконання неритмічне, дослідження виконувалося дистанційно, без періодичних консультацій та врахування зауважень наукового керівника, виявлені суттєві недоліки роботи по її завершенні; 6 – запізнення у поданні до розгляду науковому керівнику структурних частин роботи, виправлення зауважень з запізненням, незначні недоліки в завершених роботі; 10 – своєчасне виправлення недоліків, ритмічне виконання дослідження, представлення для відгуку науковому керівнику повністю завершеної роботи, що не потребує доопрацювання</p>
Максимальна балова оцінка змісту роботи	60
Оцінка рівня якості захисту результатів дипломної роботи	
<p><i>7. Доповідь</i> (логіка побудови доповіді): вміння чітко, з дотриманням регламенту, ясно та стисло викласти результати дослідження: його мету, основні положення, сформулювати робочу гіпотезу та зробити висновки щодо її підтвердження</p>	<p>0 – доповідь не підготовлена, студент не спроможний викласти результати дослідження; 6 – логіка доповіді не відпрацьована, студент плутано та невпорядковано викладає результати, порушує регламент; 10 – доповідь логічно побудована, викладення результатів стисле та зрозуміле, регламент виконано</p>
<p><i>8. Відповіді на питання:</i> повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання, вміння аргументовано захищати свої пропозиції</p>	<p>0 – студент не спроможний дати відповідь на питання, відстоювати свою позицію; 6 – студент дає не повні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені питання; 10 – студент дає повні, ґрунтовні відповіді на питання, здатен аргументувати та захищати свою позицію</p>
<p><i>9. Професійна ерудиція:</i> володіння економічною та управлінською термінологією; загальний рівень підготовки студента, рівень його знань та вмінь, що відповідають освітньому рівню магістра</p>	<p>0 – студент не володіє базовою економічною термінологією, має слабкий рівень загальної професійної підготовки; 6 – студент допускає помилки у визначення ключових понять, має обмежене уявлення про предметну галузь, в якій ведеться дискусія; 10 – студент демонструє сформований професійний світогляд, вільно володіє економічною термінологією, орієнтується у теоретичних положеннях</p>
<p><i>10. Організація презентації:</i> використання та якість підготовки ілюстративних матеріалів, володіння культурою презентації</p>	<p>0 – ілюстративні матеріали не використано; 6 – ілюстративні матеріали низької якості, в організації презентації спостерігається</p>

Закінчення табл. 6.1

1	2
	невпевненість; 10 – презентація гарно організована, доповідь супроводжується ілюстративними матеріалами
Максимальна балова оцінка захисту результатів дипломної роботи	40
Максимальна підсумкова балова оцінка змісту та захисту результатів дипломної роботи	100

Підсумкова оцінка дипломної роботи утворюється сумою балових оцінок змісту та захисту результатів роботи. Академічні успіхи студента визначаються за системою оцінювання, що використовуються у ДНУ ім. Олесь Гончара, з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS в такому порядку:

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного захисту
	F	незадовільно з обов'язковим повторним виконанням дипломної роботи

Підсумкову, диференційовану за чотирьохбальною шкалою, оцінку дипломної роботи визначає Екзаменаційна комісія, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII.
2. ДСТУ 3008-95 “Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення”.
3. ГОСТ 2.105-95 “Единая система конструкторской документации. Общие требования к текстовым документам”.
4. ГОСТ 2.106-96 “Единая система конструкторской документации. Текстовые документы”.
5. ДСВОУ 01-2001 “Державний стандарт вищої освіти України. Перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями”.
6. ДСВОУ 02-2001 “Державний стандарт вищої освіти України. Вимоги до освітніх рівнів вищої освіти. Вимоги до освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти”.
7. СТП-02066747-009-01 “Методика виконання випускних, курсових та дипломних проектів (робіт). Структура, правила оформлення та порядок узгодження та затвердження”.
8. СТП-02066747-010-01 “Організація та проведення дипломування”.
9. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”.
10. Рекомендації по нормоконтролю дипломних робіт за другим (магістерським) рівнем вищої освіти спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.

ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Формування механізму вибору стратегічних альтернатив розвитку суб'єктів середнього бізнесу **(на замовлення Дніпропетровської обласної адміністрації)**.
2. Формування фінансово-економічного забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва в регіоні **(на замовлення Дніпропетровської обласної адміністрації)**.
3. Формування механізму взаємодії суб'єктів малого і великого бізнесу на інноваційній платформі **(на замовлення Дніпропетровської обласної адміністрації)**.
4. Стратегічні пріоритети розвитку підприємницького потенціалу суб'єктів малого (середнього) бізнесу в регіоні **(на замовлення Дніпропетровської обласної адміністрації)**.
5. Обґрунтування проекту інноваційного розвитку ринкових можливостей суб'єкта підприємництва.
6. Удосконалення управління прибутком у системі управління вартістю підприємства.
7. Організаційно-економічний механізм реалізації соціальної відповідальності торговельних підприємств.
8. Формування тарифної політики на нові види послуг в галузі телекомунікацій на сучасному етапі технологічної конвергенції.
9. Організаційно-економічний механізм планування діяльності підприємства на основі контролінгу.
10. Організаційно-економічний механізм розвитку промислової корпорації в умовах структурної трансформації.
11. Мотиваційний механізм підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства.
12. Удосконалення управління логістичним процесом у виробничо-економічних системах.
13. Управління науково-технічним потенціалом промислового підприємства в умовах глобальної конкуренції.
14. Забезпечення ефективності функціонування суб'єкта підприємництва в умовах невизначеності.
15. Формування організаційно-економічного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю великої компанії.
16. Організаційно-економічні аспекти вдосконалення системи транспортного обслуговування виробництва.
17. Управління формуванням конкурентного середовища підприємств сфери послуг.
18. Удосконалення організаційно-економічного механізму ризик-менеджменту підприємства.

- 19.Формування адаптивної системи управління інноваційними процесами на підприємстві.
- 20.Формування механізму управління економічною безпекою підприємства.
- 21.Удосконалення матеріально-технічного постачання у системі логістичного менеджменту підприємства.
- 22.Формування політики залучення кредитних ресурсів торговельним підприємством.
- 23.Удосконалення механізму формування корпоративної соціальної відповідальності в управлінні підприємством.
- 24.Обґрунтування проекту впровадження системи контролінгу на підприємстві.
- 25.Формування інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку виробництва у машинобудуванні.
- 26.Обґрунтування стратегії формування конкурентних переваг транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків.
- 27.Удосконалення механізму оновлення активної частини основних фондів підприємства.
- 28.Формування диференційованої системи оплати праці на підприємстві.
- 29.Товарна політика підприємства та обґрунтування проекту підвищення її ефективності.
- 30.Обґрунтування проекту впровадження CRM-системи у діяльність підприємства.
- 31.Ефективність підприємницької діяльності фірми та обґрунтування стратегії її підвищення.
- 32.Формування системи інформаційного забезпечення управлінняпідприємством.
- 33.Удосконалення управління розвитком виробничої системи підприємства.
- 34.Розробка антикризової стратегії підприємства та заходів щодо її реалізації.
- 35.Удосконалення управління продуктивним портфелем підприємства в умовах ринкових коливань.
- 36.Удосконалення системи оперативного управління виробництвом на підприємстві.
- 37.Удосконалення управління забезпеченням підприємства матеріально-сировинними ресурсами.
- 38.Управління матеріальними та інформаційними потоками на торговельному підприємстві.
- 39.Удосконалення управління продуктивністю виробничої системи підприємства.
- 40.Обґрунтування типу конкурентної стратегії та механізму її впровадження на підприємстві.
- 41.Підвищення ефективності комерційної діяльності комунального підприємства.
- 42.Удосконалення управління фінансовими результатами операційної діяльності ... підприємства.
- 43.Обґрунтування проекту інвестиційного забезпечення діяльності

підприємства.

44. Удосконалення управління ефективністю діяльності виробничо-торгового підприємства.
45. Розробка стратегії виходу ... підприємства на нові ринки.
46. Обґрунтування проекту технічного розвитку підприємства.
47. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком ... підприємства.
48. Організаційно-методичне забезпечення бюджетування діяльності підприємства.
49. Удосконалення методів стратегічної і оперативної діагностики в системі планування діяльності підприємства.
50. Розробка системи показників якості функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання.
51. Методичне забезпечення діагностики інтегральної ефективності діяльності промислового підприємства.
52. Управління портфелем капітальних інвестицій промислового підприємства.
53. Механізм управління інноваційними процесами на підприємствах сфери послуг.
54. Розробка організаційно-економічного механізму підвищення інвестиційної привабливості підприємства.
55. Формування інноваційної моделі розвитку промислового підприємства.
56. Розробка політики підвищення адаптивності економіки підприємства до зовнішніх збурень.
57. Удосконалення управління складськими операціями на торговельному підприємстві.
58. Удосконалення організації товаропросування у комерційній діяльності торговельного підприємства.
59. Формування і розвиток матеріально-технічної бази комерційної діяльності на підприємстві роздрібною торгівлі.
60. Удосконалення системи комерційно-господарських зв'язків підприємства роздрібною торгівлі.
61. Вибір стратегії хеджування ризиків у біржовій торгівлі.
62. Стратегії опціонної торгівлі на світових ф'ючерсних ринках.
63. Організаційно-економічні основи функціонування біржового ринку зерна.
64. Організація посередницької діяльності на ф'ючерсних ринках.

Навчальне видання

Методичні вказівки до написання дипломної роботи
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
для студентів спеціальності
076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Укладачі:

Гринько Тетяна Валеріївна – доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Бикова Вероніка Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Видання друкується в авторській редакції